

УДК 37.035.4(564.3)

**ПАТРІОТИЗМ ЯК ОСНОВА ПОЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: ДОСВІД
ТУРЕЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ**

©Куруч А. В.

Українська інженерно-педагогічна академія

Інформація про автора

Куруч Анна Володимирівна: ORCID 0000-0001-8310-6836 e-mail: Anutakuruch@ukr.net;
аспірант кафедри креативної педагогіки і інтелектуальної власності Української інженерно-педагогічної академії адреса: м.Харків, вул. Університетська, 16. Тел. 8(057) 733 78 38

У статті розглядається питання формування патріотизму як складової політичної компетентності, необхідність консолідації населення України в складних сучасних умовах політично-суспільних стосунків. Розглядається необхідність формування національної свідомості та політичної культури населення. Обґрунтовується необхідність державної політики патріотичного виховання населення, створення нового об'єднуючого елемента. Аналізується досвід Турецької республіки у формуванні патріотизму через образ національного героя Мустафи Кемалю Ататюрка, особистість, що об'єднує сьогодні багатонаціональне населення Турецької республіки. Розглядається проблема виховання патріотизму українця, адже за роки незалежності не було сформовано загальнонаціональних ідей, і більшість людей України не відчували себе повноцінними громадянами держави, не виховувалася гордість за свою країну; населення України було амбівалентним, Захід та Північ країни мали проєвропейські орієнтири, Схід і Південь орієнтувалися на країни пострадянського простору.

Ключеві слова: патріотизм, національна свідомість, політична компетентність, патріотичне виховання, національна самобутність

Куруч А.В.: «Патриотизм как основа политической компетентности: опыт Турецкой республики»

В статье рассматривается вопрос формирования патриотизма как составляющей политической компетентности, необходимость консолидации населения Украины в сложных современных условиях политико-общественных отношений. Рассматривается необходимость формирования национального сознания и политической культуры населения. Обосновывается необходимость государственной политики патриотического воспитания населения, создание нового объединяющего элемента, анализируется опыт Турецкой республики в формировании патриотизма через образ национального героя Мустафы Кемалю Ататюрка, личность объединяющая сегодня многонациональное население Турецкой республики. Рассматривается проблема формирования патриотизма у украинцев, ведь за годы независимости не было сформировано общенациональной идеи, и большинство людей Украины не чувствовали себя полноценными гражданами государства, не воспитывалась в гордости за свою страну; население Украины было амбивалентным, Запад и Север страны были нацелены на европейские ориентиры, Восток и Юг ориентировались на страны постсоветского пространства.

Ключевые слова: патриотизм, национальное сознание, политическая компетентность, патриотическое воспитание, национальная самобытность

A. Kuruch "Patriotism as the basis of political competence: the experience of the Turkish Republic"

The article considers the issue of cultivating the spirit of patriotism as a component of political competence, the need to consolidate the population of Ukraine in today's difficult political and social relations. The necessity of developing the national consciousness and political culture of the population is analyzed in the paper. The article substantiates the importance of the state policy on patriotic education of the population and the need for the creation of a new unifying element. The experience of the Turkish Republic in cultivating the spirit of patriotism through the image of the national hero Mustafa Kemal Ataturk, the personality uniting the multinational population of the Turkish Republic today, is analyzed. The problem of nurturing the spirit of patriotism among Ukrainians is considered, because during the years of independence there has not been formed a nationwide idea, and most people of Ukraine have never felt to be full citizens of the state, have not been brought taking pride in their country; the population of Ukraine has been ambivalent since the Western and Northern parts of the state have shared European values whereas the Eastern and Southern parts have been oriented towards the post-Soviet states.

Keywords: patriotism, national consciousness, political competence, patriotic education, national identity.

Актуальність дослідження і постановка проблеми. Формування патріотизму як основи політичної компетентності є актуальним питанням українського соціуму. Більша частина населення України навіть не може дати визначення цьому словосполученню, не кажучи вже про його значення в побудові демократичної держави. Завдяки подіям, пов'язаним з анексією Криму, захопту терористами території східної України, свідомість населення починає змінюватися. Українці дедалі більше цікавляться політичним життям країни, у них починає «просинатися» почуття патріотизму та співучасть за майбутнє країни. Враховуючи, що частина України наразі є непідконтрольною, нам варто звернути увагу на ті фактори, які зможуть об'єднати все населення країни незалежно від території проживання. Ми повинні показати всьому світу, що Україна єдина і сильна держава, а ті події, що склалися, лише тимчасові труднощі.

Сьогодні більшість населення країни складають українці (згідно з останнім переписом населення (2001 рік) їх питома вага – 77,82% від усього населення країни). Другим за чисельністю є росіяни (їх частка перевищувала 17,28% населення). Порівняно великими етнічними групами населення України є: білоруси (0,57%), молдавани (0,54%), кримські татари (0,51%), болгары (0,42%), угорці (0,32%), румуни (0,31%), поляки (0,30%) [1].

Ці дані свідчать про те, що населення України багатонаціональне, саме тому варто обережно ставитися до проблемних та провокуючих питань, що можуть зачіпати етнічнонаціональні інтереси населення. Але питання формування політичної культури варто розглядати через виховання патріотизму. Яскравим прикладом цього може стати Турецька республіка.

Туреччина є державою зі складними політико-суспільними взаємостосунками: кількість етносів, що сьогодні населяють територію Турецької республіки, неможливо підрахувати. Окрім турків, іранців та курдів, проживають нащадки тюрдських народів, а саме: азербайджанці, гагаузи, турки-месхетинці, туркмени, слов'яни, боснійці, македонці, помаки і фракійські болгары, албанці та багато інших. Але якщо питання стосується патріотизму, то тут туркам немає рівних, у них добре розвинуте відчуття своєї значущості для країни. Символом патріотизму Туреччини є Мустафа Кемаль Атотюрк, який змінив історію Туреччини, перетворивши її з феодальної, закритої держави на демократичну республіку. І завдяки цьому став особистістю, що об'єднує і до цього часу населення країни. Саме тому в складних умовах розбудови України як суверенної, незалежної, демократичної, правової, соціальної держави нам варто звернути увагу на досвід Турції.

Аналіз досліджень та публікацій. Згідно з науковою працею дослідників В.Варинчука та М. Яруша, патріотизм – це громадянське почуття, змістом якого є любов до батьківщини і готовність пожертвувати своїми інтересами заради неї, відданість своєму

народові, гордість за надбання національної культури, особливе емоційне переживання своєї належності до країни і свого громадянства, мови, історії, традицій, готовність діяти в інтересах вітчизни та постати на її захист у разі необхідності [2].

Науковець Г. Ясєв робить акцент на патріотичному вихованні молоді і стверджує, що основними елементами патріотичного виховання є об'єкти, суб'єкти, цілі, ресурси, соціально-культурне середовище та зв'язки всередині суспільства. Також він говорить про те, що ця система включає відповідну структуру, нормативно-правову базу виховної діяльності на всіх рівнях, а також комплекс заходів щодо формування патріотичних відчуттів і свідомості молоді [5].

О. Діденко стверджує, що оптимальним підходом до розуміння сутності патріотизму є діалектичне уявлення, що відображає нерозривну єдність державного і громадянського патріотизму, відданості вітчизні і державі та свідомій активності у сфері будівництва громадянського суспільства і забезпечення прав особистості, що дозволяє по-новому оцінити роль патріотизму як консолідуючого чинника в складних суперечливих і неоднозначних процесах, викликаних зміною системи суспільних відносин у нашій країні [4].

Аналізуючи дослідження з проблематики патріотизму, в першу чергу варто звернути увагу на праці видатних українських науковців, письменників та культурних діячів, а саме: Леся Українка, М. Грушевський, Т. Шевченко, О.Духнович, А.Макаренко, В.Сухомлинський, В.Стус, І.Франко, К.Ушинський, М.Хвильовий, саме вони внесли вагомий вклад у розвиток патріотизму українців.

На думку В. Сухомлинського, патріотичне виховання – «це сфера духовного життя, яка проникає в усе, що пізнає, знає, робить, до чого прагне, що любить і ненавидить людина, яка формується. Патріотизм як діяльна спрямованість свідомості, волі, почуттів, як єдність думки і діла дуже складно пов'язаний з освіченістю, етичною, естетичною, емоційною культурою, світоглядною стійкістю, творчою працею»[3].

Проблемі патріотизму присвячені роботи таких дослідників, як: Н.Аксенова, К. Ахаяна, М. Агаєва, І.Алішева, В. Безродного, А.Борисовського, Л. Болотіна, П. Білоцерківця, А. Бублика, Г.Ващенко, Ю.Васютіна, А.Грановського, М.Діхтяренка, І.Дерюгіна, П.Попова, Г.Прокоф'єва, В.Калініна, М.Лолула, О.Духновича, Д.Зубалія, Ф.Новосельського, В.Третьякова, М. Шашла, С. Чудного, Т. Рудченка, І. Беха, В. Івашковського, І.Іванова, О. Єпішева, А.Макаренка, М.Мамаєва, О.Огієнка, Ю.Зверева, І.Остапенка, В.Тимчика, С.Русова, Г.Сковороди, М. Сеїдова, С. Сквирського, Ж.Петрочка, К.Ушинського, В.Кириченка, Н.Конжієва, Б.Калмикова, І.Фіша, Я.Чепіга, Б.Шаповалова та інших видатних учених та педагогів.

Загалом проблемі патріотизму присвячені праці багатьох науковців, інтерес до формування патріотизму не згасає. Але досі залишається проблема реалізації державної політики патріотичного виховання населення, а також у сучасному суспільстві набуває актуальності пошук нової громадянської ідентичності.

Постановка завдання: обґрунтувати необхідність державної політики патріотичного виховання населення, створення нового об'єднуючого елемента на досвіді Турецької республіки.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні проти України ведеться гібридна війна, основана на інформаційному та психологічному впливі на свідомість. Мішенню цієї війни стають ментальні структури, особистості, насамперед це моральні установки, система цінностей. Потенційна жертва, якщо в неї не сформована політична культура та немає осередків патріотизму, здатна знищити себе та своє оточення самотійно. Основна технологія гібридної війни – це маніпулятивно-провокаційні дії, паплюження реальних фактів, дезінформація, постійне повторення «потрібної» інформації через медіасередовище. Через те, що більшість людей не мають спеціальної політичної освіти, це робить їх нездатними логічно мислити і самотійно давати об'єктивну оцінку політичним подіям, їхньою свідомістю стає досить легко маніпулювати.

Згідно з опитуванням Research & Branding Group, проведеного у вересні 2012 року, кожен десятий українець (9%) вважає себе радянською людиною.

Звісно, це пов'язано з тим, що наша країна досить молода, а більшість населення України народилося в Радянському Союзі. Але саме тому сьогодні існує проблема виховання патріотизму українця, адже за 25 років незалежності у нас не було загальнонаціональних ідей, і більшість людей України не відчували себе громадянами держави, не сприймали український народ як націю; не виховувалася гордість за свою країну; не пишалися нею, населення України було амбівалентним, Захід та Північ країни мали проєвропейські орієнтири, Схід і Південь орієнтувалися на країни пострадянського простору.

Прикладом вирішення такого складного положення в державі є Туреччина. Цій країні вдалося вчасно вибрати об'єднуючий усе населення фактор, і ним став політичний лідер та національний герой Мустафа Кемаль Ататюрк. Його роль в історії Туреччини не перебільшена. Якщо б не він, то, можливо, Туреччина так би і залишилася посередньою мусульманською країною з віковими "феодальними" традиціями. Але Кемаль Ататюрк заклав основу розвитку економіки політики і культури Туреччини, що привели її до швидкого розквіту. У XIX ст. Мустафа Кемаль Ататюрк познайомився з ліберальними ідеями Заходу, зокрема і з ідеями гуманізму, звернув увагу на тенденцію освіти національних держав у Європі. Серед підпільних гуртків того часу були популярні ідеї боротьби за свободу, справедливість, рівність при єдності прав і інтересів усіх підданих імперії, реформації імперії і її розвитку в умовах конституційного ладу.

Ще одним важливим досягненням Ататюрка стало те, що жінки Туреччини отримали право участі в політичних виборах раніше, ніж у Франції, Англії та Німеччині.

Ататюрк відновив національну гордість своїх співвітчизників, повернув їм віру в себе і заклав основу держави.

Народна любов до цієї особистості настільки велика, що молодь робить татування з портретом та «крилатими» фразами Ататюрка, портрети його можна побачити на найпочесніших місцях: в усіх установах, в конторах, на плакатах, на прапорах і навіть на склі автомобілів. Звісно, це не порожній, штучно щеплений фанатизм, це щира любов народу.

Важливо сказати, що при всій лояльності та відкритості Туреччина проявляє суворість законів. Наприклад, за образу пам'яті Ататюрка загрожує 4 роки в'язниці, за пошкодження (навіть ненавмисне) зображення Ататюрка на грошових знаках – великий штраф.

Туреччина зараз знаходиться на першому місці в світі за привабливістю інвестицій, на другому місці за темпами економічного розвитку в світі, на 15 за рівнем економіки, на 4 по рівню дитячої смертності, на 3 за рівнем і якістю кінематографа. На наш погляд, секрет успіху – в збереженні традицій та високе почуття патріотизму, яке базується на збереженні пам'яті та популярності символу національної свідомості К.Ататюрка. Завдяки Ататюрку традиції культури та патріотизм стали прекрасним базисом, на якому вже будується економіка, політичні відносини та соціальна сфера суспільства. Саме тому в турків Ататюрк викликає лише позитивні емоції та відчуття національної єдності. Адже він побудував демократичну країну там, де це зробити було практично неможливо, і нащадки просто не мають морального права все це втратити.

В історії нашої держави також є декілька історичних особистостей, які можуть стати національною самобутністю українського народу. Вони важливі саме тим, що зможуть об'єднати Схід та Захід, нагадати нам про нашу спільну багатівікову історію.

На нашу думку, такою постаттю може стати княгиня Ольга. Видатна київська володарка, перша християнка на Русі, перша українська свята та символ берегині роду. Історичні відомості про княгиню сповнені протиріч, але можуть бути свідченням того, наскільки сильними та шанованими на Русі були жінки, якою силою розуму володіли, як могли конкурувати з сильними чоловіками і навіть перемагати їх.

Головною ідеєю об'єднання народу для Ольги стало прийняття християнства. Зробивши ставку на нову віру, Ольга вирушила до Константинополя. Про Київську Русь дізналися у Візантії і з цього часу почали її підтримувати. Гарантією такої підтримки було прийняте нею християнство, яке незабаром стане панівною на Русі релігією. Внутрішньополітичні заходи сприяли об'єднанню колишніх окремих племінних володінь у єдину державу. У зовнішньополітичній діяльності княгиня визначила нові підходи, надаючи перевагу мирним засобам над воєнними. Ольга є символом патріотизму та відданості своїй державі. Саме за часи правління Ольги, Київська Русь була у розквіті. Ольга викликає в українців лише позитивні емоції, її сприймають як символ вірності та мужності, жінку, яка залишила вагомий внесок у історію України.

Саме образ княгині Ольги міг би стати новим об'єднуючим символом України. Пропаганда життя та діяльності княгині змогла б нагадати українцям про велику багатовікову історію, про значення кожного українця у формуванні цієї історії. Образ княгині Ольги треба використовувати в патріотичному вихованні, завдяки чому в українців буде формуватися національна самосвідомість та національна консолідація, буде відбуватися формування політичної нації. Ці завдання, які європейські країни вирішували у далекому ХІХ столітті, стають визначальним курсом і для нашої країни сьогодні.

Патріотизм на основі образу історично важливої, позитивної постаті консолідує суспільство, вносить злагоду між регіонами, робить державу сильною, нагадує про вікову історію, яка повинна об'єднувати всіх українців. Україна повинна стати державою, що здатна захистити кожного громадянина і вибороти країні мир як найбільшу цінність людства.

Патріотизм часто плутають з націоналізмом, але патріотизм є значно давнішим поняттям і несе набагато менше теоретичного навантаження. Націоналізм передбачає, що народи існують як реальні і чітко окреслені цілісності; патріотизм же, з іншого боку, може означати просто прив'язаність до певної місцини або способу життя і не потребує ніякої абстрактної ідеї «країни». Патріотизм – це швидше почуття, аніж політична ідея, але таке почуття, яке може бути поставлене на службу різного роду переконанням, особливо в часи війни. На перший погляд, найбільш природньо він пов'язується з консерватизмом, але показово, що в цьому столітті до патріотичної відданості раз у раз закликали соціалістичні режими [6].

Існує зв'язок між «патріотизмом» та «громадянськістю». У педагогічному плані громадянськість містить у собі знання, переживання й вчинки. Ці складові перебувають у певних зв'язках і взаємодії на певних етапах розвитку індивіда. Отже, ці значення громадянськості доповнюють одне одного.

Виходячи з викладеного вище, зробимо такі висновки: сьогодні в повсякденному житті люди почали одягати національний одяг або стрічки кольору українського прапору. Деякі споруди, мости фарбують в національні кольори. На автівках часто з'являються наклейки у вигляді вишиванок, навіть для домашніх улюбленців шиють одяг з українським орнаментом. І це досить позитивна тенденція.

Але українці потребують нового консолідуючого об'єднання. Країні необхідні нові патріотичні символи. Адже Україна – багатонаціональна держава, з досить складною історією, і налаштувати дієвий діалог між населенням досить складно. Популяризація життя і діяльності княгині Ольги зможе знову нагадати, що українці – єдина, сильна нація, яка спроможна творити нову історію. Починати розбудову сильної держави варто з освіти населення та формування політичної культури через призму патріотизму.

Перспективи подальших досліджень. Створити пропозиції щодо державної політики патріотичного виховання населення.

Список літератури:

1. Національний склад населення України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. Дата звернення : 01.02.2018 р.

2. Вавринчук М. Націоналізм та національний патріотизм: сутність та відмінності / М. Вавринчук, М. Яруш // Університетські наукові записки. – 2008. – № 1. – С. *.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т. /В. О. Сухомлинський. – Київ : Рад. шк., 1976. – Т.1. – 654 с.; Т.2. – 670 с.
4. Діденко О. Реалізація державної політики національно-патріотичного виховання молоді на регіональному рівні [Електронний ресурс] / О. Діденко. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_38_47. Дата звернення :16.12.2017р.
5. Ясєв Г. Державна програма патріотичного виховання населення [Електронний ресурс] / Г. Ясєв //Світ дитячих бібліотек. – Режим доступу: lib.chdu.edu.ua. Дата звернення :12.12.2017 р.
6. Патріотизм [Електронний ресурс] // Енциклопедія політичної думки. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/40/53407/261250.html>. – Дата звернення : 16.11.2017 р.

References

1. Natsionalnyi sklad naselennia Ukrainy [National warehouse of the population of Ukraine] viewed 01 February 2018, <<https://uk.wikipedia.org/wiki>>.
2. Vavrynychuk, M & Yarush, M 2008, 'Natsionalizm ta natsionalnyi patriotyzm: sutnist ta vidminnosti' [Nationalism and national patriotism: essence and differences], *Universytetski naukovi zapysky*, no. 1.
3. Sukhomlynskyi, VO 1976, *Vybranitvory*, [Selected Works] Radianska shkola, Kyiv, vol. 1, vol. 2.
4. Didenko, OH 2014, 'Realizatsiia derzhavnoi polityky natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi na rehionalnomu rivni' [Realization of the state policy of national-patriotic education of youth at the regional level], *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia*, iss. 38, pp. 374-380, viewed 16 December 2017, <http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2014_38_47>.
5. Yasiev, H n.d., 'Derzhavna prohrama patriotychnoho vykhovannia naselennia' [State program of patriotic education of the population], *Svit dytiachykh bibliotek*, viewed 12 December 2017, <lib.chdu.edu.ua>.
6. 'Patriotyzm' [Patriotism] n.d., *Entsyklopediia politychnoi dumky*, viewed 16 November 2017, <<http://slovopedia.org.ua/40/53407/261250.html>>.

Стаття надійшла до редакції 12.01.2018р.